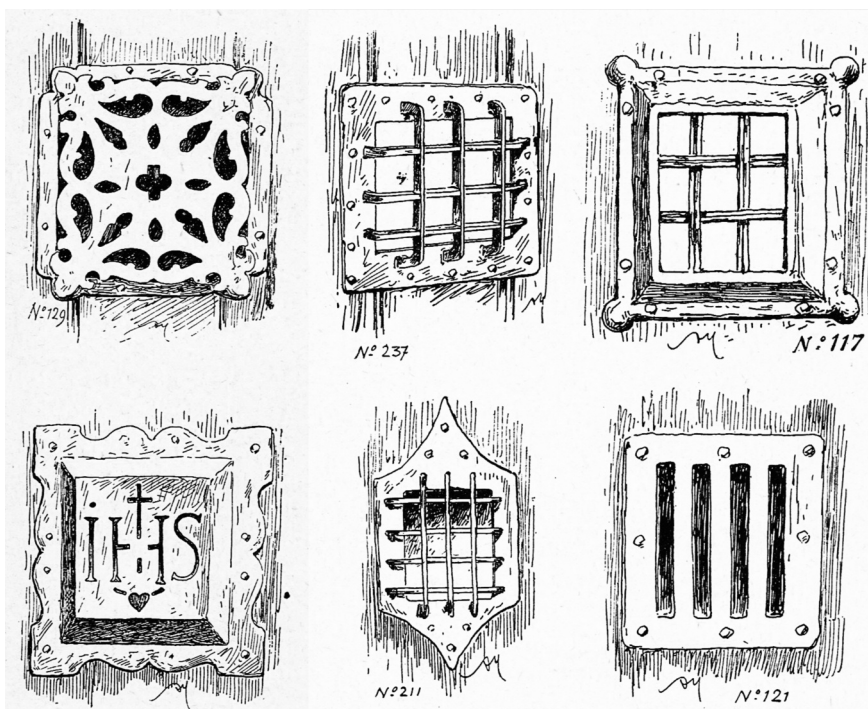

SPIONROOSTERTJES IN HET KLEIN BEGIJNHOF

Inventaire archéologique nrs. 377 en 378 (1905).

Tekeningen en tekst door Armand Heins: *Grilles de vasistas du Petit Beguinage* (vertaling).

De huizen in het Klein Begijnhof, Lange Violettestraat, die bijna alle uit de jaren 1600 dateren, hebben vooraan een klein hofje afgesloten door een muur. Daarin zitten vrij lage toegangspoortjes. Deze zijn op ooghoogte voorzien van een spionnetje (Frans: vasistas): een betralied winketje of deurraampje van gemiddeld 15 op 15 cm. Ze dateren meestal uit dezelfde periode als de huizen zelf.

Het leek ons de moeite waard de belangrijkste types van deze ijzersmeedkunst weer te geven. Het meest gewone type bestaat uit elkaar kruisende staafjes

vastgehecht in een plaatje met centrale opening. Drie dergelijke exemplaren worden hierbij gereproduceerd. De op de tekening aangegeven nummers zijn deze van de (toenmalige) huisnummering.

Een nog eenvoudiger type (nr. 121) bestaat enkel uit een plaatje waarin spleten aangebracht werden. Een meer versierd type is te zien bij nr. 129. Hierin zijn de kijkspleetjes elegant gevormd en symmetrisch geschikt. In weer een ander type vormen de spleetjes het Christus monogram IHS met er boven een kruisje en er onder een hartje. Tegen het einde van de 19de eeuw werden verschillende deurtjes vernieuwd. De nieuwere spionnetjes zijn meest eenvoudig rond of neogotisch in gietijzer, weinig interessant.

Voegen we hier nog aan toe dat boven elk spionnetje op een metalen plaatje de naam prijkt van de heilige aan wie het huis of het convent (gemeenschaps-huis) toegewijd is. Soms is er bovendien nog een geschilderde afbeelding van de huisheilige bij aangebracht. De deuren zelf zijn voorzien van verticale beplanking. Veel ervan dragen (anno 1905) nog de originele sleutelplaatjes en handvaten.

Nog aanwezige spionnetjes in het Klein Begijnhof

Commentaar

Sinds het schrijven van deze tekst ruim een eeuw geleden is er heel wat veranderd in het begijnhof Onze Lieve Vrouw te Hooie, alias het Klein Begijnhof, ook aan die kwetsbare spionroostertjes. Bij de grootscheepse restauratiecampagne aangevat in 1994 die nog steeds doorgaat, werd duidelijk zorg besteed aan de spionnetjes. Ze werden behouden, hersteld of aangevuld. Bij de eenvoudige huisjes zijn het vierkante metalen roostertjes, rechttoe rechtaan. Bij enkele huisjes zijn ze waarschijnlijk nog origineel of werden ze

naar originelen gereconstrueerd. Bij de rijkere huizen en conventen rond de centrale weide ziet men overvloedig versierde grote gietijzeren exemplaren met centraal een beeltenis die dezelfde donkere verflaag kreeg als de rest, of wit tegen zwart afsteekt of zelfs veelkleurig uitgevoerd werd. Armand Heins typeerde de nieuwere neogotische exemplaren als ‘d’un type simili - gothique en fonte, peu interessant’. Maar intussen zijn die ook historisch waardevol geworden en worden ze opnieuw als mooi ervaren. Het valt op dat heel wat roostertjes nu veel rijkelijker van uitvoering zijn dan ze vermoedelijk ooit waren en wat Heins nog kon vaststellen.

In de originele tekst wordt het woord ‘vasistas’ gebruikt, een nauwelijks gevormde ontlending uit het Duits: ‘Was ist das?’, voor het Frans zeer uitzonderlijk. In het Nederlands hebben we het over spionnetjes (zie afb spionnetje in Goudstraat). Dergelijke constructies werden en worden in de jongste decennia meer en meer aangebracht aan gewone huizen en appartementen. Terug van nooit helemaal weggeweest. Ze zijn wel bijlange niet meer zo sierlijk. Meestal is er naar buiten toe enkel een eenvoudige ronde ‘oogopening’ te zien, maar er kan heel wat meer achter zitten ... een cameraatje bijvoorbeeld. Tot slot willen we pogen een verklaring te geven voor het feit dat er in de begijnhoven zo uitzonderlijk veel spionnetjes waren en behouden bleven. De enige buitenpoort van den hof ging (en gaat) toch iedere avond dicht en werd met zware sloten en balken vergrendeld. De buitenmuren waren ontieligelijk hoog. Voor hun fysieke veiligheid en voor diefstal hoefden de begijntjes niet te vrezen. Maar er loerden andere gevaren in de grote boze buitenwereld! Begijnen mochten daarmee in contact komen, ze mochten zelfs een stapje in die wereld wagen, maar ze werden uitvoerig gewaarschuwd dat de stad vol netten en stroppen van de duivel lag. Om van al dat mansvolk nog maar te zwijgen. Uiterste voorzichtigheid was geboden. Vandaar ... (LD).

De tekeningen zijn van Armand Heins (ten laatste 1905). De foto's dateren uit 2014.

Literatuur

Devriese, L., Begijntje op stap ... 'in de straeten der stadt vol netten en stroppen door den duyvel geleyt'. *Ghendtsche Tydinghen*, 1998, jg. 27, p. 84-87.

Bouwen door de eeuwen heen. Deel 4nb. Stad Gent Noord – Oost, Gent, 1979, p. 251.
